

BELEIDSPLAN 2022-2026

Inleiding

De directe aanleiding om STKL op te richten is het project Leids Zilver. Dit project is ontstaan vanuit de wens om ruim veertig jaar na de laatste expositie over dit onderwerp nieuw onderzoek en een nieuwe publicatie te realiseren over het Leidse zilver.

De initiatiefnemers van het project beperken zich niet alleen tot zilver en hebben een bredere blik op kunstnijverheid/toegepaste kunst. De keuze om de stichting een bredere doelstelling te geven dan alleen het Leidse zilver was snel gemaakt, omdat de aandacht voor dit onderwerp in veel musea, ook in Leiden, niet groot is en dat middelen om bijzondere objecten aan te kopen beperkt zijn.

De oorzaak hiervan is dat voorwerpen gemaakt voor gebruik of juist enkel als kunstobject, zich vaak niet na een eerste blik direct bloot geven. Onderzoek en kennis zijn nodig om die verschillende verhalen van mensen die deze voorwerpen maakten, bestelden en gebruikten bloot te kunnen leggen. Er is onderzoek en kennis nodig om die verhalen te vertalen naar een aantrekkelijke overdracht naar het publiek. Een voorwerp wordt tenslotte pas interessant als de bezoeker ook weet waar hij/zij naar kijkt. De stichting wil een bijdrage leveren in het stimuleren van onderzoek en publieksoverdracht van objecten.

De doelstellingen van de stichting zijn geografisch beperkt tot Leiden. De stichting wil zich in de toekomst ook gaan richten op het mogelijk maken van aankopen van objecten uit Leiden, waarbij het zich niet wil beperken tot zilveren voorwerpen uit Leiden of die voor Leiden zijn gemaakt.

Doelstelling

In de statuten zijn de doelstellingen als volgt geformuleerd:

De Stichting heeft ten doel het bevorderen van de belangstelling voor toegepaste kunst die gemaakt is in Leiden en/of omgeving of een band heeft met deze regio, alsmede het verwerven van objecten met het doel deze te schenken aan openbare collecties en voorts al hetgeen in de ruimste zin met één en ander verband houdt, daartoe behoort en/of daartoe bevorderlijk kan zijn.

De stichting wil dit doel bereiken door:

- het doen van onderzoek en publicaties;
- het (laten) organiseren van publieksactiviteiten; en
- het verwerven van objecten.

Code Cultural Governance

- De stichting onderschrijft en volgt de CCG.
- Bij het samenstellen van het bestuur is gezocht naar een afgewogen geheel van kennis, expertise en ervaring. Voor nieuwe bestuursleden wordt altijd een profiel opgesteld die uitgaat van de bestaande samenstelling en van de beleidsplannen op de korte en lange termijn.
- Aanvullend op de statuten is er een bestuursreglement opgesteld.
- Statuten en bestuursreglement zijn opgesteld volgens de regels van de WBTR.
- Bestuursreglement en de checklist van de WBTR worden tweejaarlijks besproken en indien nodig geactualiseerd.

Fair Practice Code

- De stichting onderschrijft de FPC. Dit houdt niet alleen in dat wanneer mensen worden ingehuurd zij fatsoenlijk betaald worden voor het werk dat zij doen, maar dat de stichting ook zorgt voor goede werkomstandigheden.
- De stichting ziet er op toe dat bij het inhuren van derden ook zij hun personeel fatsoenlijk belonen en goede werkomstandigheden bieden.

Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid

Het Leidse zilver (zie volgende paragraaf) is een project dat zich richt op de Leidse geschiedenis van het goud- en zilversmedenambacht. Dit ambacht en het onderzoek werd altijd door mannen gedomineerd. Inmiddels is duidelijk dat er mogelijkheden zijn om een meerstemmig perspectief in het project op te nemen.

- Het vak van zilver- en goudsmid was tot in de 19e eeuw een ambacht dat vrouwen expliciet uitsloot. Doordat het onderzoek naar zilver vaak gericht was op objecten en identificatie van het meesterteken, lijkt het ook een ambacht met alleen mannen. De werkelijkheid is dat vrouwen vaak actief meewerkten in het bedrijf, zij het dan niet aan de werkbank. Er zijn veel voorbeelden van vrouwen die lang na het overlijden van hun echtgenoot of vader de winkel voortzetten.
- Zilver heeft het imago dat het alleen voor de rijke toplaag van de samenleving is. In Europa is dat zeker waar, maar Nederland vormt hier de uitzondering. Op basis van de productie vanaf de middeleeuwen en inventarissen kan met zekerheid gesteld worden dat zilveren voorwerpen werden gekocht door vele lagen in de samenleving.
- Het project kijkt ook over de grens van 1900 heen en dat geeft voor de tentoonstelling ook de mogelijkheid om alle bewoners van Leiden te betrekken bij het onderwerp. Het gebruik van zilver is in vrijwel alle culturen aanwezig.
- Het project kijkt niet alleen naar de meester goud- en zilversmeden, maar ook naar de gesellen en leerjongens. Het bestaat een romantisch, maar onjuist, beeld van een edelsmid die alleen in zijn werkplaats aan het werk is. De werkelijkheid is dat een werkplaats één of meerdere gesellen in dienst had, ook uit het buitenland, en er vaak leerjongens in vier tot vijf jaar het vak leerden.

Beleid 2022-2026

Project: Leids Zilver

De eerste beleidsperiode van de stichting staat in het teken van het Leidse zilverproject. Het projectplan omvat niet alleen een inhoudelijke uitwerking van het project. De inhoud is vertaald naar verschillende (onderzoeks)fases in een meerjarenbegroting die vijf jaar omvat. Het eindresultaat van het project is een publicatie en mogelijk een tentoonstelling in Museum de Lakenhal.

Recent verschenen van diverse Nederlandse steden en streken lijvige publicaties en bijbehorende tentoonstellingen over zilver. Deze publicaties kennen veelal een nadruk op het object en besteden minder aandacht aan de context waarbinnen de productie van zilver plaatsvond of op welke manier objecten werden gebruikt.

Leiden ontbreekt - opvallend genoeg - in dit rijtje. Sinds de beperkte publicatie en tentoonstelling over Leids zilver in 1977 door prof. C.W. Fock is het oorverdovend stil over zilver uit de Sleutelstad. Zoals Fock eind jaren '70 in de catalogus bij de tentoonstelling schreef: "De huidige tentoonstelling vormt dus eerder een begin dan een afgerond onderzoek" en "[er] blijven nog intrigerende raadsels te over."

Het onderzoek, publicatie en tentoonstelling hebben als doel het bestaande beeld over Leids zilver te verdiepen en bij te stellen. Dit beeld, ontstaan in de 19e eeuw, gaat er van uit dat de ontwikkeling van zilver de economische ontwikkeling volgt en het beschouwt het Hollandse zilver nauwelijks in de context van de Europese ontwikkelingen.

Met dit onderzoeksproject wordt meer reliëf gegeven aan het onderzoek van het Rijksmuseum Amsterdam (2023) door individuele edelsmeden en netwerken in kaart te brengen. Daarbij gaat het niet alleen om zilver gerelateerde aspecten, maar ook om het gebruik en functie van objecten. Prof. Fock gaf destijds al aan dat productie van zilver en een zilvertuur (functie en gebruik) in een stad twee verschillende zaken zijn. Dit is echter nooit nader onderzocht en komt zelden aan bod in andere publicaties over stadszilver van andere steden.

Een tweede doelstelling is het positioneren van Leiden in het gewest Holland en in de Europese context. Welke stijlonwikkelingen werden (snel) overgenomen, op welke manier werd daar een eigen draai aan gegeven en wat vonden tijdgenoten zelf belangrijk? Het eerste zegt iets over de internationale kant van Leiden en het tweede zegt iets over de markt in Leiden voor zilver. Voorheen werd de eigenheid wel benoemd, maar niet onderbouwd.

Beide doelstellingen klinken eenvoudig, maar vragen om uitgebreid archiefonderzoek in combinatie met gedegen onderzoek naar de objecten. Het laatste betreft niet alleen vormtaal en ornament, maar ook de herkomst van het object. Kunsthistorisch en historische onderzoek vloeien samen.

Het gehele project kent drie fasen:

Fase I Onderzoek: inventarisatie van objecten en penningen, eerste aanzet onderzoek, inventarisatie onderzoeksarchief prof. Fock. Start fysieke controle (afmetingen, gewicht, merken etc.).

Fase II Biografisch/archief onderzoek edelsmeden/penningsnijders. Op basis van onderzoeksarchief Fock.

Fase III Analyse

Aan het einde van fase I en het begin van fase II moet een eerste selectie gemaakt worden om de contouren van de publicatie aan te geven. De analyse in fase III leidt tot definitieve keuzes van onderwerpen en objecten voor de publicatie.

Partners

- Erfgoed Leiden & Omstreken (ELO)
- Museum de Lakenhal
- RKD Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis

Vrijwilligers

Het Leidse zilverproject is een omvangrijk onderzoeksproject dat veel uren vraagt. De inzet van vrijwilligers is dan ook onmisbaar. In het onderzoeksplan zijn werkzaamheden die door vrijwilligers kunnen worden uitgevoerd gespecificeerd.

Erfgoed Leiden en de VHOL zijn belangrijke partners in het vinden van vrijwilligers voor specifieke onderzoekstaken. Vrijwilligers zullen voornamelijk worden ingezet vanuit deze twee partners, maar ook vanuit de eigen stichting. Daarom wordt er een vertrouwenspersoon beschikbaar gemaakt.

Werving inkomsten

Het project bestaat uit drie fasen. Per fase is een begroting gemaakt, die met name bestaat uit uren ivm het uit te voeren onderzoek. In een apart fondsenwerving document is per fase beschreven hoe de werving van de middelen tot stand komt. Hoewel dit per onderdeel verschilt op details, zal met name het aantrekken van middelen uit fondsen de grootste geldstroom zijn. Per aanvraag wordt gekeken of deze opweegt tegen de te verwachten administratieve inspanning om de middelen aan te vragen en te verantwoorden.

Binnen het bestuur zijn de penningmeester en de voorzitter belast met het werven van middelen voor het project. Dit zal met name uit naam van de Stichting gebeuren hoewel een gezamenlijke aanvraag met een van de partners zeker tot de mogelijkheden behoort.

Er wordt gewerkt met jaarbegrotingen en -verantwoordingen. Omdat het een project betreft dat meerdere jaren loopt en de fases elkaar niet nauwkeurig opvolgen, zullen middelen soms voor een volgend boekjaar gereserveerd worden. Het grootste gedeelte van de begroting ziet op het project Leids zilver, er is een kleine overheadpost opgenomen in de begroting voor het overkoepelende stichting (communicatie, bankkosten etc).